

Za tem pride na robu kamenca ime že pred omenjene boginje življenja, na nje levi strani:

Pervotno: Po slovenski:
Eto Ithunna. To je Ituna.

Kar je dalje na drugi strani boginje na nje persih in stegnih, govori oziroma na tiste, ki že v pesku počivajo od kuge pomorjeni; umetno je izmišljeno in polno občutenja.

Pervotno: Po slovenski:
Uni uraèn peseh nemne tiho. Oni orjejo pesek nemo tiho.

O rabljenji greške *abcde* pri teh napisih je malo reči, ker Slovenci, zlasti ruski, serbski in moldavski do današnjega dne ravno tiste pismenke imajo, in po pravici bi se lahko vprašalo: ali so jih Slovenci od Gerkov, ali Gerki od Slovincov prejeli? Poženčan.

Drobtinica za poduk.

Trije prijatli.

Tri prijatle ima človek na tem svetu. Kako se pa ti prijatli obnašajo ob času smerti, kadar ga Bog pokliče na sodbo? — Zlato, njegov najbolj cenjeni prijatelj, prvo je, ki ga zapusti in z njim ne gré. — Rodbina njegova in prijatli ga spremijo do njegovega groba; potem pa se vernejo domú. Tretji prijatelj, za ktereга nam je pa v življenji najmanj mar bilo, so dobre dela. One same ga spremljajo pred prestol sodbe, molijo za-nj in prosijo milosti in odpuščenja. Herder.

Jezikoslovne reči.

Nektere posebnosti v isterski čakavščini.

II.

Praznikom se napravljajo imena pridavaje imenu svetnikovemu ja, ova ali eva; imenu svetnice in svetnika na a pa ina, na pr. Stipanja, Jakovlja, Petrova, Telova (Corpus Domini), Duhova, ali v množini Duhove (binkošti), Jurjeva; Lucijna, Andrijna, sveta Marijna. Ker pa v nekterih krajih a v sredi besede izgovarjajo kakor ó, pa pride skrajšano Stomorina vela in mala. Čudno je, da imajo Serblji vse te imena na o. In to so pravi samostavniki ženski.

Svojivno zaima se rabi večidel samo pri naglasku in protustavku; drugje se jemlje osebno zaima v dajavniku, ime posvojene reči pa v prvem padu, na pr. „ono mi je pozemuljka“ (pritlehna hiša), „kade ti je lona“ (pokrit kotal — odtod lonac); „to je moja potroš (strošek) a ne tvoja“; „oni biju (večkrat namesto bi) hoteli uprav tvoju koloturu“ (ein grosser Ring).

Glagoli na iti se rabijo v opetovavni obliki posebno v narodnih pesmih mnogokrat na ikati, ičati, ečati; na priliko: mervikati (kruh po mervicah jésti), gustičati (gosto delati), hvalečati (hvaliti), pravečati (praviti).

V nedoločniku se pri govorjenji zadnji i nikdar ne sliši, na pr. „bolje je razmislit, nego namislit“ (prislovica).

Namesto velik-a-o, se rado rabi samo veli-a-o na priliko „veli dobitak mošnju dere, a mali ju napuni“ (prislovica).

Predlog v (in) se sliši na tri načine: v, u in va; ktero se ima rabiti, določi blagoglasje. Tudi k (ad) se premenja posebno pred k v h, na priliko „h kolejanom“ (kolednikom).

Namesto pismenega saksebi se tukaj rabi vsaksebi, pa samo govoreč od ljudi, na priliko: „šljute i ničari (Schwächlinge) gredu valje vsaksebi“; od živine se pa reče: „se je razpasla, razbegla, razšterkala“ itd.

Vsako m na koncu besede se izgovarja kakor n, na pr.: Otroci igrajoč skrivši pod perst v stisnjeno pest lešnjak itd. prašajo: „pod kin, kin?“ odgovor: pod tin tin, namesto kim, tim.

Gospodarskim „Novicam“ bi se morda smelo povedati, kako Istrani imenujejo

vole in krave:

Savin, siv vol; kaparin, rumenosiv; sern, črnkast; čade, čern; odtode imajo neko čudno prislovico: „još ti ni čern čade na nogu stal“ (še nisi pravega glada poskusil); ta krava je čadolina ali čadava; merkonj, černorumen; prutež, ki ima kakor jermene po sebi; rusin, rudečkast; bakin, bakove podobe; plavuša, krava belkasta; sernava, črnkasta; kitica, krava z velim repom; boškarina, z nerednimi rogovi za pobosti, koša (košuta); viola, z zavitimimi rogovi. Druge imena so kakor drugode. Dalje imenujejo

škopce in ovce:

Škabić malorogat; škaba, taka ovca; kolešić, z velimi rogovi na kolo; špiklić, z ravnimi rogovi; merkežić, marogast po glavi; pikežić, pikast; kukež, s klukastimi rogovi; muležić, brez rogov; grivež, z ostro volno. Čulina, ovca černa; take so tudi čukica in ugljica; šarka je mešane volne; čuba brez rogov. Vse je čubo, kar je brez naravnih izraskov, tako čuba pšenica (Kolbenweizen). Surka, s sivo volno; berka, s kodrasto volno; pega, pegasta po životu; rožka, rogata; ruda, rjava; bilac, belo jagnje; pastriz je zadnja volna (po-striž-em). —

Simenjак je samac za pleme od vsake živine.

Posebne imena za plemenjenja se najdejo, na priliko: „breka (pasica) se šćeka“, (od tode šćene, mali pas — pès); „mačka se bucka“. Samac je on, samica ona pri vsaki živali. J. V.

Drobtinica iz Istre.

Pri nas otroci ognju sledečo pesmico pojejo:

„Gori, gori žiže! *)
mat ti kuha riže;
a otac gomolje **),
da ti bude bolje.

Na krėsni dan v jutru se pa gré gledat na višine, kako izhajoče solnce pleše — biti človeku srečnemu.

Slovanski popotnik.

* „Novice“ so v svojem 3. listu na str. 22 v dopisu zagrebškem povedale, da se bo 14. dec. t. l. praznoval stoletni smertni dan neumerlega Andr. Kačića Miošića, pisatelja občnoznanega „razgovora naroda slovinskoga“. Prejeli smo tudi mi iz Zadra sledeče povabilo, da bi ga razglasili Slovencom za udeleženje hvalevrednega početja. Tako-le se glasi: „Cieneć da se divna diela nemogu ljepše poštovati, neg' nasljeđujuć dielom njihov izgled, pozivljemo Vas da s' nami ujedno prinesete, što bi Kačićevu namieru toviše savršilo; to jest, da nam pošljete narodnih piesamah, koje se pievaju a tiskane nisu, i izpisanih zgodah gradovah, selah, obitelih, ljudih na maću i na peru glasovitih itd., koje nisu Kačiću došle do rukuh, ili su se izza njegove smerti zbile; jere smo ih naumili u knjigu tiskati njemu i narodu na čast.

Da se takovi Vienac narodnoga uzdarja obistini, i da se pravo narodni može zvati, potrudite se, častni domorodce, po znancih i prijateljnih popisati i pokupiti novac, što bi tko Kačićevoj uspomeni poklonio.

Osim pomenute knjige, namieramo dati na svietlo knjižicu, koja će uzderžati životopis O. Jandrije, piesmu na njegov stoljetni god i imena domorodacah, koji su novac podpisali.

Svi će ovu knjižicu primiti, koji i najmanji pienez prinesu. Oni paka, koji pismom, dielom il' blažijom rukom

*) Žiže, oganj; **) Gomolje, debeli nudeljni.

slog i tiskanje večje knjige podupru, primiti će na dar i jednu i drugu. Što izza tiskarnog troška preteče od sakupljene novca, biti će na umnoženje glavnice dalmatinske matice, koja, svoje tiesnoće radi, nije do sada dala uglednoga ploda.

Da se ova namiera, a cienimo i narodna želja, na vrieme može ispuniti, treba je, da nam do sverhe Ožujka l. 1860 prijavite sabrane podpise i popisane novce, a uz to saderžaj i nablizu veličinu piesamah i ostalih članakah, što će nam po Vaše ruke doći; pak kašnje, najdalje do sverhe mieseca Lipnja l. 1860, da nam pošaljete pisma, latinicom, cirilicom ili glagoljicom, kako Vam drago, i novce sakupljene.

Molite i svakoga rodoljuba, do kog' naše pismo dopre, da ga razglasi što se na dalje može, i pokupljanje pisamah i novacah podpomože.

Unapriedne dopise upravite na g. Petra Abelića, knjižara u Zadru, ko je na se primio dopisivanje u ovom poslu i izdanje pomenutih knjigah.

* V Novem Sadu je v založbi gospoda Dragotina Hinca ravno kar na svetlo prišla iz škofijske tiskarnice prva polovica knjige pod naslovom: **ОБРАЗИ ИЗЪ ОБШТЕ ИСТОРИЈЕ** (Obrazi iz obšte Istorije), napisao dr. Nikola Krstić, profesor prava u kn. srbskom liceju. — Velike hvale vredno knjigo moremo z dobro vestjo priporočati našim Slovencom, ki berejo v cirilici tiskane bukve, in še posebno šolski mladini. Moralni duh navdaja to delo skozi in skozi; obrazi so lepo izbrani, pisava je prosta, lahko umevna. Zdaj na svitlo dana polovica z ličnimi pismenkami tiskane knjige obsega 10 pól; obe polovici skupaj ali celo delo bo veljalo za naročnike le 1 gold. 60 kr. nov. dn. Naročevanje terpi, dokler drugi zvezek ne pride na svetlo; potem pa bo se cena povikšala na 2 gold.

* Priporočila vredna knjižica tudi v Novem Sadu v zalogi gosp. Drag. Hinca in v cirilici izhajoča je na novo pomnoženo izdanje Lazarice, med Serbi dobro znanih pesm od Joksima Novića. Pesmam izdanim leta 1847 so dodane v tem novem izdanju še 4 nove: 1. Srbi okruviše Lazara Grbljanovića, 3. Knez Lazar i sultan Murat, 2. Ženitba Miloša Obilića, 4. Mirat Otmanović miti Srbe. Cena knjigi, najmanj 10 pól debeli, je 60 kraje. nov. dn. Pozneje bo cena poskočila na 1 gold.

Ozir po svetu.

Mikavno je vediti, kako velike so najimenitnije mesta na svetu in koliko hiš štejejo.

London	ima 300.000 hiš	in 3 milijone prebivavcov
Carigrad	20.000	in 960.000
Pariz	36.000	in 1 milij. in 300.000 preb.
Benetke	20.650	in 120.000 prebivavcov
Hamburg	11.700	in 224.000
Petrograd	10.000	in 554.000
Berolin	9.700	in 445.000
Dunaj	8.439	in 476.222
Monakovo	6.100	in 116.000
Milan	4.850	in 180.000
Buda-Pešt	4.420	in 186.000
Draždane	4.010	in 118.000
Praga	3.340	in 142.588

Šteli so po vseh deželah našega cesarstva tudi ljudi po stanovih in našteli so v vsem skupaj:

duhovnov (brez razločka vere) 57.959

vradnikov (beamtarjev) vseh verst 165.070

vojakov (soldatov) samo takih, ki niso v službi 140.948

slovcov in umetnikov 36.646

advokatov in notarjev 9.899

zdravnikov 27.984

kmetovavcov 2 milij. 999.096

hišnih gospodarjev in družih posestnikov	715.840
fabrikantov, obertnikov in rokodelcov	672.373
tergovcov (kupcov)	127.150
brodnarjev in ribčev	54.628
pomočnikov in drugih delavcov pri kmetijstvu	3 mil. 447.741
pomočnikov in drugih delavcov pri fabrikah	
in rokodelstvih	1 „ 115.316
„ „ „ „ pri kupčijstvu	96.427
služabnikov ali poslov (pri hišnih opravilih)	892.855
dninarjev (delavcov na dui)	2 „ 270.309
ljudi brez gotovega dela in zaslužka	1 „ 281.700

Mikavno je te številke enmalo bolj na drobno premisliti.

Poterjena je po teh številkah stara resnica, da naše cesarstvo je po večjem kmetijska država, zakaj blizo 2 tretjini vseh prebivavcov se pečate s kmetijstvom in takimi opravili, ki v kmetijsvo spadajo. Kmet je tedaj po tem v našem cesarstvu prvi stan, kmetijstvo pa poglavitno opravilstvo našega cesarstva. Vredno je tedaj kmetijstvo, da vlada največjo skerb na-nj obrača. — Fabrik, obertnijstva in rokodelstva je veliko manj; nektre dezele vendar, kakor Česko, Marsko, Sleško in doljna Avstrija, imajo veliko obertnije in največ v našem cesarstvu, — najmanj pa je imajo vojaška Granica, Bukovina, Dalmacija in Krajnsko. Kupčijstva največ je v Primorji in zlasti na Beneškem. — Duhovnov je v primeri največ na Beneškem, v Dalmaciji, v Tirolih in Salcburškem; — uradnikov je v primeri največ v doljni Avstrii z Dunajem vred, kjer je sedež državne vlade; — zdravnikov imajo po primeri najmanj v Galiciji, na Erdeljskem, v serbski Vojvodini, na Horvaškem in v vojaški Granici. — Jemaje srednjo primeru vidimo, da 1000 ljudi v našem cesarstvu ima 5 uradnikov, 2 duhovna in 1 zdravnika; z uradniki smo tedaj najbolj oskerbljeni, najmanj z zdravniki. Ako vzamemo še število vojakov, se vidi, da že število takih, ki niso v djanski službi, je veliko.

* V našem cesarstvu skupaj je 5 milij. 106.907 hiš v 878 mestih, 2264 tergih in 66.376 vaséh. Največ mest (355) ima Česko, največ tergov (227) doljna Avstrija. Dunaj šteje 476.222, Praga 142.588, Pešt 131.705, Benetke 118.172, Terst 104.707, Lvov 70.384, Gradec 63.176, Berno 58.509, Buda 55.240, Krakovo 41.086, Temešvar 22.807, Ljubljana 20.747, Sibinje 18.588, Zader 18.526, Salcburg 17.263, Zagreb 16.657, Inšpruk 14.224, Celovec 13.479 prebivavcov. Na Ogerskem je 6 vasí, ki imajo čez 10.000 prebivavcov, 90, ki jih štejejo čez 5000, 1115 pa jih je, ki jih imajo več kot 2000.

Kratkočasnica.

Kako nekdo svoje kolje v goricah pozná?

Resnična prigodba.

V lotmerskih ali velikih goricah je nek nagornik ob času, ko je namenil tersje vezati, si naostrenega kolja v vinograd nanosil na kupe, da bi ga k tersju stavil, kadar bojo vezali. Drugi dan pa zapazi, da mu kolov po kupih manjka. Sum letí na njegovega soseda, da mu jih je uzmal. Na to gré, pa naverta več kolov na drobnejšem koncu, naspè persti v luknje, dene ajdovo zerno v vsaki količ, in zamaže z blatom. Drugi dan mu pa spet poznamljenega kolja manjka. Ker pa je potle dež šel in namočil zemljo v kolji, je ajdovo zernje klilo in ajda je rasla na kolji lepo in veselo. Zdaj gré sosed k svojemu mejašu, pa mu reče: „Sosed! Kako je moje kolje v tvoje gorice prišlo?“ On pa nevoljen in prestrašen zamumlja: „Kaj bi jaz tvoje kolje imel!“ Toti pa reče: „Hodi z menoj; bova vidila“. Onadva gresta, in sosed pokaže sosedu: „Glej, toto kolje, iz kterega ajda rase, je moje; jez sem ga zaznamoval“. Na to pobere gospodar svoje kolje in ga odnese, — sosed tatinšek pa za njim debelo gleda. Š.